Zachová, Irena

"Historiam Moraviae scripturus... " : D.J.I. Hoffer a jeho netištěné Dějiny Moravy

Graeco-Latina Brunensia. 2009, vol. 14, iss. 1-2, pp. [365]-378

ISBN 978-80-210-5000-6
ISSN 1803-7402 (print); ISSN 2336-4424 (online)

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/114993
Access Date: 29. 11. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts,
Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

GRAECO-LATINA BRUNENSIA 14, 2009, 1–2

IRENA ZACHOVÁ (MASARYKOVA UNIVERZITA, BRNO)

„HISTORIAM MORAVIAE SCRIPTURUS…“ D. J. I. HOFFER A JEHO NETIŠTĚNÉ DĚJINY MORAVY[1]

The article deals with unpublished works of Brno historian and vicejudge D. J. I. Hoffer (1696–1747) whose manuscript legacy concerning Moravian history and historiography is housed at the Brno Municipal Archives. The contribution focuses on Hoffer's voluminous uncomplete Latin work Historia Moraviae *which is preserved at the Archives in three copies. Hoffer intended to compile a history of Moravia from its very beginnings up to the reign of King Charles VI (throned 1711). The article examines Hoffer's understanding and interpretation of Moravian history and his critical approach to analogous contemporary historiographs. A detailed analysis of his text from several points of view and by comparison with analogous works is carried out.*

„Historia Moraviae, olim sub nomine Marcomanniae, florentissimi Europae regni, nunc Marchionatus Sacri Romani imperii et nobilissimi Regni Bohemiae membri gentis originem et propagationem, regni exordium, mutationem et interitum, regum et marchionum seriem rerumque ab iis gestarum memoriam, archiepiscoporum et episcoporum atque Provinciae capitaneorum cathalogum, novum et antiquum cultum religionis, situm et qualitatem regionis, mores ac genium nationis, transmigrationes familiarum, uniones, foedera et matrimonia principum, origines et gesta familiarum illustrium praecipuosque Moraviae et adjacentis Bohemiae, Hungariae, Austriae, Silesiae, Lusatiae et Misniae aliarumque remotiorum provinciarum eventus memorabiles et denique omnia ea in compendio exhibens, quae tam in ecclesia quam republica Moravorum belli et pacis tempore ab incunabulis suis usque ad tempora nunc in terris gloriosissime regnantis Caroli VI.,[2] Romanorum imperatoris, Hispaniarum, Hungariae et Bohemiae regis, marchionis Moraviae, contigerunt, ex rerum Moravicarum aliisque scriptoribus probatissimis, potissimum vero ex archivo publico provinciae regiarum tabularum, annalibus coenobiorum et urbium et ex diversis antiquissimis codicibus et

---

* U novolatinských textů, s nimiž autorka pracuje jako s prameny, nejsou záměrně uvedeni vydavatelé [pozn. redakce].

1 Tímto tématem se vracíme k začátkům jubilantčiny vědecké dráhy, kdy se překladem z latiny podílela na pětisvazkových *Magnae Moraviae fontes historici*. 1966–1976. Praha – Brno.

2 Karel VI., 1685–1740, římsko-německý císař od roku 1711.

manuscriptis operose deprompta et per spatium multorum annorum ex pulveribus extracta atque pro gloria patriae et nationis Moravorum suo nitori restituta et luci publicae concessa ac quantum fieri potuit, secundum chronologiam adaptata atque in formam annalium composita industria et labore Dismae Josephi Ignatii equitis ab Hoffer, J(uris) U(triusque) licentiati, sacrae caesareae regiaeque Majestatis consiliarii et pro tempore ad tabulas regias Marchionatus Moraviae minoris scribae Moravi Brunensis. Brunae in urbe capitali et metropoli Moraviae anno Domini MDCCXXIV."

Tento mnohomluvný a výmluvný titul najdeme na ff. 1r–2v objemného (přes 970 ff.) manuskriptu A 230, který je součástí rukopisné sbírky Knihovny Antonína Bedřicha Mitrovského. (Knihovna je uložena v Archivu města Brna a její rukopisy byly roku 1999 zpřístupněny tištěným katalogem.)[3] Z titulu se dozvídáme nejen podrobný obsah tohoto moravika, ale také mnohé o jeho původci.

Dismas Josef Ignác (Hynek) Hoffer (Brno 1696 – tamtéž 1747) byl ve své době uznávaný pilný moravský historik,[4] dnes je však téměř zapomenut a většina jeho bohaté literární pozůstalosti zůstala netištěna.[5] Jeho curriculum vitae naznačuje titul zmíněného díla: po studiu práv na pražské univerzitě se stal licenciátem obojího práva, velmi brzy, už roku 1718, mu v Praze tiskem vyšla dvě dílka, *Jura mulierum ex jure canonico, civili, feudali Boemico et Moravico deducta,* spjatá s jeho zaměřením juristickým, a *Catalogus promarchionum seu capitaneorum Moraviae,* signalizující jeho celoživotní téma – moravské dějiny. Jako licenciát působil ve státní službě při moravském zemském soudu, roku 1719 se stal menším písařem při moravských zemských deskách, roku 1729 povýšil na místopísaře. Od roku 1738 až do své předčasné smrti byl zemským místosudím.

Jeho postavení mu umožňovalo shromažďovat i studovat materiál jiným nedostupný. Roku 1722 se obrátil na moravská města, kláštery a farnosti s žádostí o zaslání archiválií, opisů pamětí a podobného materiálu, z něhož by vycházel při sepisování moravských dějin. Do roku 1730 tak vznikla bohatá sbírka ně-

3 Mitrovského knihovna (přes 270 rukopisů a přes 7000 tisků) patří do fondů AMB od roku 1901. K rukopisům srov. ZACHOVÁ, I. (ve spolupráci se S. PETREM). 1999. *Soupis sbírky rukopisů Antonína Bedřicha Mitrovského v Archivu města Brna.* Praha – Brno: AV ČR – AMB.

4 Ad illustrandum například hodnocení Alexia Habricha, převora rajhradských benediktinů, z počátku osmdesátých let 18. století, v Habrichově rukopisném katalogu rukopisů kostela sv. Jakuba v Brně (Sbírka rukopisů AMB, č. 7254, fol. 6 rv): „…viri a non vulgari eruditione commendati, qui se … bibliothecam (scil. ecclesiae sancti Iacobi) non solius curiositatis gratia inspexisse, sed et in ea mirae raritatis antiquariae libros detexisse legisseque, in suis post se relictis monumentis litterariis asseverarunt, qualis e. g. … perillustris d(ominus) Dismas eques de Hoffer, inclytae provinciae nostrae, dum viveret, hic Brunae viceiudex…".

5 Zmiňuje se o něm starší literatura: DUDÍK, B. 1850. *Mährens Geschichtsquellen.* Brünn, 172; D'ELVERT, C. 1854. *Geschichte des Bücher- und Steindruckes, des Buchhandels…, so wie Nachträge zur Geschichte der historischen Literatur in Mähren und Österreichisch-Schlesien.* Brünn, 290; ID. 1850. *Historische Literatur-Geschichte von Mähren und Österreichisch-Schlesien.* Brünn, 115 a 166; JIREČEK, J. 1875. *Rukověť k dějinám literatury české I.* Praha, 248–249. – Vrátila jsem se k němu v článku „Moravští historiografové v Mitrovského sbírce rukopisů v Archivu města Brna." *Brno v minulosti a dnes,* 2000 (2002), XV, 174–178.

meckých, českých i latinských relací o dějinách jednotlivých moravských lokalit, opisů listin, extraktů z análů a pamětních knih, přepisů epitafů, kreseb pečetí atd.[6] I Hoffer sám excerpoval prameny a dobovou literaturu, jak uvidíme při bližším pohledu na náš rukopis.

Osud jeho rukopisné pozůstalosti[7] je smutný hlavně proto, že práce nebyly publikovány, na druhé straně se nakonec dostaly do dobrých rukou a zůstaly alespoň uchovány a dostupné. Většinu si jich ponechal historikův syn Dismas Franz. Když zemřel, zdědil je historikův bratr Johann, krajský komisař ve Znojmě, a naložil s nimi pragmaticky – prodal je strahovskému klášteru. Do hry pak vstupuje mladý Antonín Bedřich Mitrovský, tehdy hejtman znojemského kraje, a hofferiána od premonstrátů odkupuje. Mitrovskému vděčíme tedy za to, že zájemci mohou v jeho sbírce nahlédnout do hofferovských moravik všeho druhu.[8] Další hofferiána jsou součástí fondu G 12 (Cerroniho rukopisy), který uchovává Moravský zemský archiv.

V našem rukopisu, který je čistopisem části Hofferovy *Historie,*[9] chybí pasáž Ad lectorem. Najdeme ji však na ff. 2r–5v konceptu A 1.1, z něhož cituji. Vypovídá o tom, co Hoffera vedlo k sepsání tohoto (objemově) monumentálního díla, je svědectvím jeho moravského patriotismu, poučí nás o Hofferových pramenech a jejich hodnocení a zároveň je výmluvnou ukázkou jeho vzdělanosti a pracovní metody:

„Nescire, quid antequam natus sis, acciderit, id est semper esse puerum. Ita Cicero, Romanae eloquentiae princeps.[10] Et vivere absque omni notitia historiae est plus circumferri mortuum quam vere et politice vivere. Ne ergo et ego hujus increpationis reus sim vel mihi soli vixisse videar, ingenti in dulcissimam patriam absorptus amore inter otia laborum publicorum chronologicam historiam Moraviae scribere et praeclarissima gesta majorum a cineribus ad vitam revocare eaque in forma annalium grata posteritati ante oculos ponere adorsus sum.

Si quondam Ulysses desertam et sterilem suam Ithacam, ut inquit Cromerus in annalibus Silesiae,[11] magnae aliarum regionum ubertati antetulit et in praecipua felicitate sua semper optabat fumum de patriis posse videre focis,[12] cur non et ego nobilissimae meae patriae, quae olim florentissimum et vastissimum fuit Europae

---

6 I tento materiál je uložen v AMB v Mitrovského sbírce rukopisů, a to pod sg. A 1.22–A 1.26.

7 Srov. C. D'ELVERT (1854: 290).

8 Uvádím výběrově: sg. A 3 – *Compendium chronicum Moraviae* (č. 92 Soupisu), sg. A 1.11a – *Chronicon Moraviae bis 1527* (č. 22 Soupisu), sg. A 1.6d – *Memorabilia Moraviae* (č. 15 Soupisu), sg. A 260 – veduty a plány moravských měst (č. 384 Soupisu), sg. A 210 – *Suevo-Marcomannia* (č. 334 Soupisu), a sg. A 1.1, A 1.2, což jsou další dva opisy našeho rukopisu *Historia Moraviae* (č. 1 a 2 Soupisu).

9 Sg. A 1.1, č. 1 Soupisu, je její koncept, sg. A 1.2, č. 2 Soupisu, její neúplný opis.

10 Cicero, *Orator* 120.

11 MARCIN KROMER/MARTINUS CROMERUS (1512–1589), polský historik. Jde o jeho dílo *De origine et rebus gestis Polonorum libri XXX.* Basileae, 1555[1], rozšířené a upravené 1568[3].

12 Srov. Homér, *Odysseia* I, 58.

regnum, terror gentium et vel ipsis eo, quo tumidis Romanis metuendum, non fumos, sed veritatis et antiquitatis fasces et gloriosissimos majores (fol. 2v), fide historica adumbratos, tamquam fere redivivos videre exoptem?

Et si, docente Polybio, historiarum cognitio est verissima institutio et praeparatio ad actiones politicas et illustris magistra ad perferendas fortunae vices,[13] certe notitia historiae Moravicae non minus lectu delectabilis et jucunda quam fructu suo utilis erit.

Recitabit haec historia omnium temporum exempla, varias in Moravia regnandi formas, diversos eventus foederum, bellorum et consiliorum, docebit te Deum semper praemiare bonos et punire malos et denique mutationem regnorum et temporum ac vicissitudinem continuam rerum omnium ad oculum demonstrabit, ut proinde legenti nec fastidiosa nec infructuosa futura communeque argumentum omnium historiarum doctura sit. Discite iustitiam moniti et non temnere divos!“

Jeho dílo bude, jak říká, v určitém ohledu průkopnické, protože před ním nebylo mnoho historiků Moravy a existující práce sledují spíše určité aspekty tématu než univerzální hledisko: „Fateor durum me aggressum esse negotium, ob paucitatem anteriorum rei Moravicae existentium scriptorum. Quamquam enim reverendissimo domino Thomae a Czechorod seu Pessinae, quem merito Livium Moravicum dixero, in admirando et insigni suo libro Marte Moravico, anno 1677 typis vulgato,[14] summa debeatur laus et ingens aestimatio, et non minus Bartholomaeo (fol. 3r) Paproczky a Glogol, nobili Polono, ratione editi Speculi Moraviae a(nno) 1593,[15] et Ioanni Dubravio, episcopo Olomucensi, ob insignem tractatum de historia Bohemiae[16] suum maneat pretium; haec tamen omnia nondum chronologicam contexunt Moraviae historiam; siquidem insignissimus author Martis Moravici a potiori et principaliter pro ratione instituti sui bella Moravorum conscripsit et hanc historiam bellicam Moraviae, cum non nisi tomus primus typis editus sit,[17] tantum adusque annum 1526 continuavit; Paproczkius vero in suo Spectaculo Moraviae potius genealogiam praecipuarum familiarum Moraviae edidit. Ioannes Dubravius vero res Bohemicas principaliter narravit; evulgavit non pridem Ioannes Georgius Strževdowsky, Pavlovicii supra Beczvam fluvium in Moravia meritissimus parochus, egregiam et multa laude dignam sacram Mo-

13 Srov. Polybios, *Historiai* I, 1. Je to věrný překlad řeckého originálu.

14 Tomáš Pešina z Čechorodu (1629–1680), první historiograf Moravy. Za dvou dílů jeho rozsáhlé práce *Mars Moravicus sive Bella horrida et cruenta* byl v Praze vydán jen první, zahrnující události do roku 1526, jak ostatně zmiňuje dále Hoffer.

15 Bartoloměj Paprocký z Hlohol (1543?–1614). 1593. *Speculum inclyti Marchionatus Moraviae – Zrdcadlo slavného Margkrabství moravského*. Olomouc.

16 Jan Skála/Iohannes Dubravius (1486?–1553). 1552. *Historia regni Bohemiae.* Francofurti, pozdější vydání: 1687. *Historia Bohemica.* Francofurti (od nejstarších dob po dobu Ludvíka Jagellonského – †1526).

17 Druhý díl, dovedený do roku 1632, zůstal v rukopise. – Zachovaly se jeho poměrně četné opisy, mj. i v Mitrovského sbírce; zde dva textově úplné – sg. A 1.3a, č. 3 Soupisu, a A 1.4, č. 5 Soupisu, a jeden neúplný, sg. A 1.3b, č. 4 Soupisu. Další exempláře chová i Moravský zemský archiv.

raviae historiam, antiquitatum Moravicarum collectaneam.[18] Sed cum, ut ex inscriptione operis apparet, sacra et spiritualia Moraviae a potiori tractet, nec hac ordinatos Moraviae annales efficit. Ceteri denique scriptores, qui adjacentium terrarum conscripserunt chronicas vel historias, veluti Hayecius, P. Bohuslavus Balbinus, Georgius Crugerius,[19] Beczkowskius,[20] Crome(fol. 3v)rus,[21] Gerardus a Rho[22] (sic), Bonfinius,[23] Stranskius,[24] Goldastus[25] aliique chronographi, cum aliud eorum institutum esset, res Moravicas non nisi perfunctorie, in quantum rem illorum concernebat, tractarunt et tantum quasi digito tetigerunt, quandoque etiam ex invidia gloriae vera subticuerunt aut plane falsa allegarunt. Saepissime vero in chronologia aberrarunt, quamquam nec ego sine subministratione horum authorum opus historiae Moravicae perfectum absolvere potuissem.“

Hoffer vyjadřuje svůj údiv nad tím, že ani hrdost a vlastenectví nepřinesly na poli moravské historiografie žádné významnější plody: „Miror et numquam satis mirari desinam! Post tot saeculorum decursum et jam a tot annis in Moravia florentibus litterarum studiis, inter tot et tantos viros nullum in hodiernam usque diem fuisse patriae amore impulsum, ut chronicon Moraviae vel annales aut exactam Moraviae historiam conscriberet, et tam avitae gentis, gloriosae nationis et memoria dignae provinciae antiquitates et gesta posteritati et luci publicae conspicua reddidisset.

---

18 Jan Jiří Středovský (1679–1713), od roku 1703 farář v Pavlovicích nad Bečvou. 1710. *Sacra Moraviae historia sive Vita ss. Cyrilli et Methudii … ex diversis historicorum … codicibus collecta*. Solisbaci.

19 Jiří Kruger (1608–1671). 1667–1676. *Sacri pulveres sacerrimae memoriae inclyti Regni Bohemiae Coronae et nobilium eiusdem pertinentiarum Moraviae et Silesiae…* S Balbínovou účastí, netištěno.

20 František Jan Beckovský (1658–1725). 1700. *Poselkyně starých příběhův českých I.* Praha (od nejstarších dob do roku 1526), *díl II*, vydán v Praze až 1877 a 1880 (léta 1526–1715). Zatímco první díl je přepracováním Hájka, pro druhý prováděl Beckovský heuristiku.

21 Srov. pozn. 11.

22 Gerardus de Roo. 1592. *Annales rerum belli domique ab Austriacis Habspurgicae gentis principibus a Rudolpho Primo usque ad Carolum V. gestarum*. Oeniponti. Exemplář chová Mitrovského knihovna, tisky, č. 202.

23 Antonio Bonfini/Antonius de Bonfinis (1427 nebo 1434 – okolo 1502). 1543. *Rerum Ungaricarum decades I–IV*. První kompletní vydání s přídavky různých historiků až v Kolíně nad Rýnem 1690. Přístupnější je vydání *Rerum Hungaricarum decades quinque*.1744. Posonii.

24 Pavel Stránský/Paulus Stranskius (konec 80. let 16. stol. – 1657). 1634. *Respublica Bohemiae*. Lugduni Batavorum. 1643^2, 1713^3 s titulem *Respublica Bojema* a další vydání, z nichž frankfurtské z roku 1719 tvoří přídavek ke Goldastovým *Commentarii* (srov. pozn. 25).

25 Melchior Goldast (1578–1635). 1627. *Commentarii de regni Bohemiae incorporatarumque provinciarum iuribus ac privilegiis*. 1627 dvojí různé vydání, 1719 vydání „cum animadversionibus Stranskii, Balbini aliorumque“, všechna tři frankfurtská. Mitrovského knihovna má v tiscích tři exempláře, obě vydání z roku 1627 (č. 1503 a 1744) a jedno z roku 1719 (č. 180).

Ubi tamen vix aliqua in toto orbe terrarum, etiam inter minores, reperietur natio vel provincia, quae non suas origines et gesta antecessorum mundo palam fecisset, cum et quaedam civitates, gloriae et honestatis avi(fol. 4r)diores, in imperio Romano et alibi reperiantur, quemadmodum Spira, Praga, Boleslavia etc., quae res a majoribus suis praeclare gestas per proprias chronicas, annales aut historias in publicum vulgaverunt?

Sola et unica fere in orbe Moravia, quasi nec hujus digna esset, nullam hucusque propriam orbi lit(t)erato monstravit chronicam vel ordinatum quandam patriae suae historiam. Non esset mirum, si forte majores nostri nihil laude, commendatione vel memoria apud posteros dignum egissent, aut si forte Moravia in terris adhuc mundo incognitis vel in desertis Assyriae lucis sita esset, ut forte pigeret calamum in historiam Moraviae stringere, vel plane puderet turpitudinem antecessorum mundo revelare? Non ita miror peritiores viros in saeculo degentes et forte officiis suis publicis aut oeconomiis domesticis juste impeditos illud hucusque non fecisse, sed clericos et monachos tam numerose in Moravia existentes et a potiori tam pinguiter fundatos et otium sufficiens ad talia habentes, hucusque in chronicon et historiam Moraviae calamum non strinxisse; multum, multum miror ego, et mirabuntur omnes. Sed desolata et tota quasi deserta est patria nostra, dum alius esse et tamen alius coram mundo apparere solumque suae privatae avaritiae (fol. 4v) et livori aliorum consulere doctosque persequi quilibet potentior intendit, utilitatem vero publicam, gloriam et bonum patriae ac florem litterarum nullus est, qui consideret!“

A protože podle básníka[26] „Nescio, qua natale solum dulcedine cunctos allicit, immemores nec sinit esse sui,“ (fol. 4v) „naturalis quidam cujusque in patriam suam instillatus sit amor; ut me genuinum aquilae Moravicae mundo exhibeam pullum, sequentem chronologicam Moraviae adorsus sum historiam, in illa immoto oculo ad solem veritatis semper conspecturus.“

Jaký má být podle Hoffera historik? „Ut enim veritas amat lucem, ita historicus in omnibus sectatur veritatem nec odium nec livorem metuens, sed tanquam sol radiis paludem, Deo duce, comite Fortuna et veritate adversa sicco pede transiturus.“ Náš autor si je ovšem vědom rizika, které (i) objektivní přístup přináší, nevyhledává svou slávu, ale je připraven sloužit slávě vlasti: „Quis enim unquam scriptorum adhuc extitit, qui, maxime si veritatem scripsit vel dixit, odia reorum vel invidorum effugit, aut cujus scripta Zoylorum (sic) momorumque dentibus lacessita non fuerunt! Nec ego profecto his carebo, sed talia a leviusculis et infirmis animis procedentia parum curabo; libenter aliis palmam cedam, si meliora propinaverint scriptisque solidioribus dulcem patriam exornaverint. Non enim cupidine vanae alicujus laudis aut levis et imaginarii honoris ad scribendam historiam Mo(fol. 5r)raviae impulsus sum, sed amore patriae et studio veritatis.“

Volí jednoduchý styl, který nejlépe slouží účelům historiografie: „Stylum elegi simplicem et rudem, tamquam describendis historiis apprime inservientem. His-

26 Ovidius, *Epistulae ex Ponto* I, 3, 35–36, místo „allicit“ u Ovidia „ducit et.“ Za identifikaci vděčím dr. Z. Silagiové, vedoucí odd. *Slovníku středověké latiny* ÚKS AV Praha.

toria enim veritatis est narratio; veritatis autem simplex est oratio. Respexi praeterea ad brevitatem et claritatem tamquam summe exornantem historias exceptis paucis, ubi propter specialitatem materiae paulo diutius moratus sum.“

Uvážíme-li objem tohoto díla, musíme obdivovat Hofferovo nadšení a pracovitost. Chystá se k další práci o Moravě: „Digredior etiam quandoque ad terrarum adjacentium vel remotiorum historias, dum scilicet vel connexio causae vel notabilitas materiae ad talia invitat. Ea interim in historico compendio breviter dicturus, quae, si Deus vitam et vires faverit, in Chronica Moraviae lingua Germanica nunc in Moravia praedominante aliquando divulganda pluribus legenti proponere intendo.“[27]

Jak přistupuje ke svým pramenům? „Proposui de caetero non ad singula semper adcitare authores, ne illis inaniter repleam (fol. 5v) chartam, aut ea, quae aliunde ex authoribus nota sunt, inaniter confirmem. Ubi vero graviora occurrent, fontem, unde haec hausi, demonstrabo, ne forsan(?) ea, quae mihi placuerunt aut esse videbantur sine fundamento, scribere atque ita suspectae fidei merces circumferre videar, non dubitans praeterea in rebus historicis, bullis et rescriptis pontificum, litteris regiis principum, archiviis publicis provinciae, monasteriorum, urbium locorumque annalibus scriptorumque maxime coaevorum editis libris vel manuscriptis suam deberi fidem, alias enim nullius prorsus historiae veritas subsidet. Quae singula et universa, quae ad historiam Moraviae deservire possent, attente percurri et in ordinatam temporum seriem certe operosissime disposui, nullis expensis ad talia conquirenda requisitis nulloque labore et sudore deterritus, quae omnia vicit amor patriae.“

V tomto duchu pokračuje úvod Ad lectorem, který, jak bylo řečeno, nebyl zařazen do čistopisu. Zachovaný mnohastránkový čistopis informuje o rozvržení celého díla, které bylo koncipováno jako práce o sedmi knihách. (Není jisté, jestli bylo skutečně dovedeno do konce – objemný foliant neobsahuje ani celou první knihu. V titulu je dílo vročeno 1724, sběr moravik z jednotlivých lokalit probíhal ale až do roku 1730, což podporuje domněnku, že patrně dokončeno nebylo.)

Pro představu citujme z našeho rukopisu A 230 jeho úvodní partii:

Fol. 4r: „Partitio et methodus totius operis.

Historiam Moraviae scripturus pauca de methodo et partitione totius operis praemittenda duxi. Totam itaque Moraviae historiam in septem libros divisi, quorum singuli capitibus praemissis summariis distinguuntur, materias diversas invicem separavi et boni ordinis causa, qui summum rebus omnibus tribuit decorem et gratiam, unumquodque suo reposui loco.

V první knize „tractabo historiam Moraviae antiquae seu regium Marcomannorum et Moravorum statum,[28] ubi ea, quae in Moraviae, antiqua Marcomannorum sede, terrisque ad eam olim spectantibus et aliis vicinis provinciis a primo

---

27 Hoffer zemřel předčasně v 51 letech a pokud známo, německy psané dějiny Moravy zůstaly jen projektem.

28 V pozn. 7 uvedený rukopis A 210 *Suevo-Marcomannia* se obsahově částečně kryje s první knihou *Historie*.

rege Marobudo ab anno VIII ante Christum Salvatorem mundi natum usque ad annum Christi 908. Sub Swatopluco paenultimo Moravorum rege memorabilia contigerunt, ex probatissimis authoribus referuntur, quibus etiam quorundam Romanorum imperatorum vitae in compendio, qui bella vel (fol. 4v) negotia cum Marcomannis habuerunt, vitae et gesta pontificum et alia notabiliora interdum miscentur."

Druhá kniha „continet metamorphosim Moraviae seu statum Marchionatus, in quem post extirpatum regnum mutata Regnoque Boemiae incorporata est, ubi praeter seriem ordinatam regum Boemiae et marchionum Moraviae ab anno Domini 908 et a Wratislao primo coronato rege Boemiae primoque marchione Moraviae usque ad tempora nunc gloriosissime regnantis Caroli VI[i], Romanorum imperatoris tam domi quam in vicinia facta recensentur."

Ve třetí knize „status religionis Moraviae tractatur, in quo veterum Marcomannorum et Moravorum superstitiones et idololatriae, ortus et progressus religionis catholicae, cathalogus archiepiscoporum et episcoporum, origines et descriptiones ecclesiarum, monasteriorum, collegiorum et conventuum totius Moraviae, qui adhuc sunt vel olim fuerunt, sicut et historiae omnium haeresum (sic), quae aliquando Moraviam afflixerunt, usque ad tempora moderna accurate describuntur."

Čtvrtá kniha *Dějin* „topographiam Moraviae seu descriptionem ejus districtuum, urbium, oppidorum, arcium, fluviorum, rivorum, mentium fossarum metallicarum, speluncarum, mirabilium naturae, specialium provinciae locorumque nobiliorum et memoriarum illustrium secundum hodiernam Moraviae faciem singulari labore congestam complectitur".

Pátá kniha je „liber iuridico-historico-politicus, in quo status hodiernus Moraviae politicus… accurate discutitur." Mimo jiné se zde má psát „de iuribus et legibus Moraviae antiquis et hodiernis," a má být připojen *Cathalogus omnium provinciae capitaneorum a Jaroslao de Sternberg primo Moraviae capitaneo usque ad modernum… dominum Maximilianum Udalricum S.R.I. comitem a Kaunitz (fol. 5v) et Rittberg.*"[29]

Šestá kniha je „liber genealogicus Moraviam illustrem seu familias illustres et nobiles nunc in Moravia viventes… comprehendens, ubi… in fine… de familiis antiquis in Moravia jam emortuis… tractabitur." Futurum možná naznačuje, že ke knize eventuálně byl prozatím jen shromážděn materiál, resp. vypracován její koncept, což může platit i pro jiné knihy *Historie*.

Sedmá a poslední kniha, jejíž ‚regest' opět mluví ve futuru, „appendicis loco de Ducatu Oppaviensi… disseret."

Náš článek má za cíl upozornit na základě několika ukázek na existenci tohoto poněkud zapomenutého díla vypovídajícího o autorově vztahu k Moravě, o objemu vynaložené práce a koneckonců i o úrovni moravské historiografie v první čtvrtině 18. století.

29 Zde se Hoffer mohl opřít o svoji tištěnou juvenilii z roku 1718, zmíněnou v úvodu článku.

Podívejme se na začátek první knihy *Historie:*

(Fol. 6r): „Caput primum. De incolis Moraviae antiquae et de origine gentis Slavonicae.“ (In margine jsou uváděny orientační poznámky, zde: „Quae gentes primae et dein inhabitaverint Marcomanniam.“) „Terram Moravorum seu, ut olim dicebatur, Marcomannorum variae successive inhabitarunt gentes, quae autem prima hic sedem fixerit quove tempore id contigerit, non conveniunt historici; Aeneas Sylvius cardinalis, postea sub nomine Pii II. summus pontifex,[30] Ptolemaeus[31] et Cornelius Tacitus[32] Marcomannos, gente et lingua Suevos, Goldastus[33] et Plinius[34] Quados, alii Nemetes, alii Osos, iterum alii Jaziges, Sarmatas, Pannones etc. primos Moraviae incolas statuunt. Tam varie de hoc sentiunt authores, ut facilius Nili originem quam certa Moraviae exordia reperire possis, et hic non minus divinum videatur praeterita scribere quam cecinisse futura; qua in re Moysem celebrant ut prophetam…, qui praeterita rerumque omnem creationem tot saeculis distantem, quam nisi pro(fol. 6v)phetico lumine illustratus scribere non potuisset, retulit in temporum annales; prophetam igitur cum Moyse esse oporteret, qui praeteritam Moravorum originem certo certius statuere vellet.

Moravorum itaque prima origo incerta et obscura est sepultaque dormit; quod an magis iniuria temporum quam negligentia scriptorum contigerit, ignotum est, utrumque tamen adesse puto.“

Hofferův patriotický zápal, s nímž zdůvodňuje absenci pramenů a písemností k „slavným moravským dějinám“, je dojemný (fol. 6v): „Majores enim nostri, qui contenti fuere facere fortiter, sua nobis gesta scribenda reliquerunt, fortassis ob tot cum hostibus res actas nec ipsi temporis satis ad scribendum adferre potuissent. Slavos enim seu Slavones, a quibus nos Moravicum multis aliis nationibus descendimus, unicum in artem bellandi et vincendi impendisse studium, artes vero liberales et scriptores historiae parum aestimasse. Author est Bartholomaeus Paprotzky in Speculo Moraviae in dedicatione ibidem ad imperatorem Rudolphum II.: ‚Gestis et factis, non scriptis majores nostri inclarescere amabant,‘[35]

---

30 Srov. *Aeneae Sylvii …de Bohemorum et ex his imperatorum Romanorum aliquot origine ac gestis Historia commentariis quibusdam illustrata,* Vetero-Pragae s.a., caput II, fol. A 4: „Bohemi sicut caeteri mortalium originem quam vetustissimam ostendere cupientes Sclavorum se prolem asserunt. Slavos autem inter eos fuisse, qui post universale diluvium condendae famosissimae turris Babel autores habentur…“ Paleotyp najdeme v Mitrovského tiscích pod č. 1821.

31 *Geographia universalis, vetus et nova, complectens Claudii Ptolemaei …enarrationis libros VIII.* Basileae, 1540. „Bonochamae“, „Marcomanni“, „Quadi“ kniha II, pag. 24, sl. 1. Hoffer pravděpodobně buď převzal údaje z Moletiových *Commentarii in libros Ptolemaei,* nebo ještě spíš z dobových prací o Moravě, kde je Moletius citován.

32 *Germania* 42, *Annales* 2, 46 a 62.

33 *Commentarii* 1719, sl. 3 a 4 (kniha 1, kapitola 1).

34 *Naturalis hist.* IV, 14.

35 Tato myšlenka není Paprockého, v dedikaci Paprocký jen na několika místech chválí věrnost a statečnost Čechů, srov. „Nebo Čechové a Moravané králům a knížatům svým věrně sloužíce hrdly svými víru svú pečetili, Moravané a Čechové s králi svými široce zemi a krajiny své rozšířili“ atd., *Speculum-Zrdcadlo* (viz pozn. 15), ff. (*) Iv – (*) IIr.

utut tamen sit magno patriae dulcissimae damno, hodie minima et maxima majorum gesta ignorantur, latent (fol. 7r) et sub ignobili vetustatis pulvere jacent pulcherrima illa Moravorum facinora, quorum virtutes eodem, quo corpora, tumulo clauduntur."

Hoffer se při hájení „své" Moravy po vzoru svých předchůdců nevyhýbá ani kritice starších autorů, objektivně však uznává jejich zásluhy; např. (fol. 8v): „Melchior Goldast, author tractatus privilegiorum et iurium Regni Boemiae terrarumque illi incorporatarum… Moravos modernos non a Marcomannis seu a Suevis, qui modernam Moraviam occuparunt et primi ex causis suprarecensitis Marcomanni dicti sunt, sed a Quadis descendere contendit; cum primitus, ut paulo ante dictum, gentes Suevicae pro varietate terrarum occupatarum alia et alia acquisiverint nomina Quadique bene Sylesiorum (sic), non vero Moravorum parentes et conditores vocitari possint.

(Fol. 9r) Nec mirum profecto est, cur Goldastus tam nobilem et gloriosum stipitem modernis Moravis non faverit, cum totus animus ejus in hoc opere fuerit quasi continuam et a primis conditoribus haustam inquietudinem animi in principes suos Bohemorum, Moravorum et Sylesiorum demonstrare, prout id sufficienter ex hoc tractatu colligitur, sed utinam liberum habuisset calamum et non venalem ac coëmptitium scribendi stylum et aliis quam sub Ferdinando II^{do} scripsisset temporibus! Certe non tantum attribuisset Germanis et detraxisset Boëmis[36] Moravisque neque tot subticuisset vera et tanta saepius allegasset falsa, maculas aliarum nationum infligendo Bohemis et Moravis, cujus in hoc tractatu subinde debilem et suspectam fidem jam alii viri gravissimi et religiosissimi, nempe Pessina,[37] Bohuslaus Balbinus, Georgius Crugerius aliique scriptores notarunt, quo ego lectorem, parcens ejus manibus, demitto, quamquam in aliis, ubi author in hoc opere impartialiter scripsit, laudabilia, (fol. 9v) maxime vero in appendice documentorum, exquisita et pulchra ad illuminationem historiae contineantur."

Citujme si i pasáž, kde Hoffer hájí západní provenienci prvních Moravanů odkazem na názor historika 16. století Wolfganga Lazza[38] (fol. 7r): „Wolfgangus Lazius, egregius rerum antiquarum scriptor, in suo opere insigni de migratione gentium libro secundo fuse ostendit primas gentes, quae in occidentales et meridionales has terras migrarunt, ex oriente et septemtrione venisse; ut proinde Moraviam nostram citius a vicinis populis occidentalibus quam a longe remotioribus

---

36 Pro zajímavost si citujme z málo známého a zatím u nás jen ve dvou rukopisech zjištěného díla *Liber de mania* M. Ladislava de Zdechno, jak Ladislav, sám Polák, viděl „Boëmos" v 15. století: „…Bohemi et omnes, qui Sclavico idiomate continentur, istam habent maniam, quod sint maximi potatores, se ipsos et statum suum defendere et coadunare non curantes." Archiv města Brna, Svatojakubská knihovna, rukopis č. 113/110, fol. 51va.

37 Srov. pro ilustraci Pešinovo „Melchioris Goldasti malignitas", *Mars Moravicus*, 2. kniha, 6. kap., s. 174, resp. výroky Stránského a dalších ve vydání Goldastových *Commentarii* z roku 1719 (viz pozn. 25) passim.

38 Wolfgangus Lazius (1514–1565). 1557. *De gentium aliquot migrationibus, sedibus etc.* Basileae.

orientalibus vel septemtrionalibus occupatam fuisse prudentissime conjecturari possit.“

Porovnejme, jak Hoffer zachází se svými prameny, na tématu nám zvlášť blízkém: (fol. 19r): „Ex gente Slavorum oriundus est s. Hieronymus, magnus ille ecclesiae doctor, qui ex spelunca sua Bethlemitica totum illuminavit orbem et sub Gratiano ac Theodosio Romae imperantibus popularibus suis Testamentum vetus et novum in Slavonicam transposuit linguam. Dubrav(ium) cit(o), licet alii hanc translationem non s. Hieronymo, sed ss. Cyrillo et Methudio, Moraviae apostolis, adscribere velint.“ Dubravius[39] píše: „Ex hac… Illyriorum gente divus Hieronymus prognatus, suis popularibus Vetus novumque testamentum sermone vernaculo interpretatus est, Gratiano et Theodosio imperium administrantibus: illaque interpretatione in hanc usque diem Illyrii tum in hymnis divinis, tum in sacrificiis utuntur… Ex Illyria igitur, quae modo Croatia cognominatur, Bohemi isti novicii ad hunc modum prodierunt: Czechius Croata erat domi et nobilitate et factione potens etc.“ Hoffer tedy nepřejímá znění pramene doslova, nýbrž podle zásady Variatio delectat a díky schopnosti psát latinsky stejně dobře jako svou mateřštinou obratně parafrázuje.

Další nám tematicky velmi blízkou ukázkou je pasáž o věrozvěstech sv. Konstantinu a Metodějovi, založená na Pešinovi, Středovském i Bollandových Acta sanctorum (fol. 190v): o sv. Cyrilovi se dočteme, že „ex Bulgaria, cujus regem Michaelem ad fidem Christianam recenter adduxit, (fol. 191r) una cum fratre Methudio sub Nicolao I^mo^ Romano pontifice per legatos a Radislao missos evocatum fuisse et in Moraviam venisse, ubi jactis apud regem et aulicos melioribus fidei et doctrinae catholicae fundamentis maxime ad instantiam Swatopluci nepotis regii Welehradii in regis Moravici residentia primo mansionem, tandem confirmante Nicolao I^mo^ pontifice maximo anno 861 episcopalem sedem erexit. Non specificat Pessina[40] annum, quo horum magnorum Moraviae apostolorum adventus in Moraviam collocandus sit, Strzedowsky vero in egregia sua Sacrae Moraviae historia libro 2, cap. 6, fol. 219 refutando illos, qui aliter sentiunt, asserit adventum s. Cyrilli in Moraviam necessario ante annum Christi 857 ex Bollando referendum esse;[41] qui Bollandus in Vita Cyrilli et Methudii discurrens 9. Martii v. 4 num. 31 de legatione Radislai regis, qua Cyrillus a (fol. 191v) Michaele caesare Constantinopolitano doctor ad erudiendos in vera fide Moravos petebatur, id

---

39 *Historia Bohemica*, 1. kniha, pag. 46.

40 Srov. *Mars Moravicus*, kniha 1, kapitola 3, s. 38n. tisku z roku 1677.

41 Porovnejme, nakolik ze Středovského čerpá Hoffer: „…necessario ante annum 857 … adventus Cyrilli in Moraviam est reponendus. Id ipsum ante me animadvertisse videtur acuratissimus Bollandus, qui in Vita Cyrilli et Methudii…discurrens de legatione Radislai regis, qua Cyrillus a Michaele caesare doctor Moravis petebatur, id contigisse circa annum 856 opinatur. Bollandum in hoc sensu secuti sunt nostri domestici insignes chronologi … Pessina …et Balbinus, statuente omnino Cyrillum et Methudium praefato 856 anno appulisse ad Moravos. Quibus et ego, allegatis insuper confirmatus rationibus, lubens, quidquid dicant alii, accedo.“ Hofferův bibliografický údaj je přesný, jde ale o stranu, nikoli list 219 tisku *Sacra Moravia* z roku 1710.

contigisse circa annum 856 opinatur,[42] quae omnia in libro tertio nostrae Historiae Moravicae accuratius discutienda nobis reservamus…

Colligitur vero ex nunc allato Bollando hos sanctos viros ad instantiam regis Radislai missis ad hoc specialiter legatis ad Michaelem imperatorem Constantinopolitanum et Theodoram imperatricem in Moraviam fuisse evocatos; Radislaum vero regem jam in aula patrui sui Mogemiri I^mi^, principis summe catholici, a priori fide Christiana fuisse imbutum non est dubitandum, licet eundem per Cyrillum et Methudium per Moraviam (fol. 192r) majora doctrinae Christianae fundamenta percepisse certum sit; jam enim longe ante s. Cyrillum et Methudium per Moraviam serpebat fides catholica tempore s. Ambrosii anno 396 sub regina Moraviae Fritegilde…“

Poslední ukázka, která se tentokrát týká i přímo Brna, pojednává o původu sošky P. Marie Tuřanské (fol. 194r): „Eodem anno (859) ss. Cyrillus et Methudius venerunt Brunam, urbem populosissimam, quorundam ethnicorum (fol. 194v) Moraviae regum sedem, et tunc post Welehradium primam, quo eos non modo fervor Brunensem convertendi populum, sed et idolum Pierum (sic), quod a Moravis in monte Spielberg pro Jove colebatur, destruendi desiderium promovit, quod et fecerunt, imposita in locum idoli effigie beatissimae Virginis Mariae sedentis et Jesulum gestantis, quam adhuc e Graecia secum in Moraviam intulerunt. Hanc… ipse nunc nominatus Methudius, antequam discederet in Bohemiam, ex arce Spielberg iterum sustulit terraeque infodit, ne quid contra honorem Divinae Matris in eo turbulento Moraviae statu accideret; quam ex post a. 1050 quidam rusticus Chirlicensis, Horak nominatus, postquam in eo loco praevie (fol. 195r) caelestia lumina saepe vidisset et angelorum cantus audivisset, arando inter spinas invenit; quae Magna Mater hodiedum Turzanii in pago uno milliarii (sic) Bruna dissito magno populi accursu devote colitur et claret miraculis, quod enim Turzanensis thaumaturga statua B(eatae) V(irginis) Mariae sit ipsissima, quam ss. Cyrillus et Methudius e Graecia in Moraviam attulerunt et in locum destructi idoli Peruni ad montem Spilberg (sic) iuxta alios ad montem nunc Petersberg dictum in locum idoli Veneris apposuerunt, magnis argumentis probat Bohuslaus Balbinus Hradecensis in sua Thurzanensi historia,[43] cujus authoritatem et communem de hac s. statua traditionem quoad hoc secuti sumus.“[44]

Jakkoli se Hofferova *Historia* pokud je známo nezachovala v úplnosti, resp. není jisté, zda se autorovi poštěstilo uskutečnit velkolepě koncipovaný plán a dokončit všech sedm knih, jsou nicméně i ty obsáhlé fragmenty, které máme

---

42 Hofferův údaj je přesný, BOLLAND, J. *Acta sanctorum, Martius II. tomus, IX. Martii, De sanctis episcopis Slavorum apostolis Cyrillo et Methodio Olomucii in Moravia commentarius praevius*, § IV, n. 31 (0018A), datuje Svatoplukovo poselství k císaři Michalovi a další události „ante annum 856“.

43 Srov. *Diva Turzanensis seu Historia originis et miraculorum … Mariae, cujus statua prope Brunam honoratur.* Olomucii, 1658, o stáří sošky pag. 5 „600 annos facile superat“ a pp. 40–48 „Cap. VIII. Conjectura nostra de sacrae imaginis antiquitate“.

44 O Tuřanské P. Marii srov. např. BÍLEK, J. 1988[2]. *Brněnské kostely.* Brno: Jihomoravské sdružení katolických kněží Pacem in terris, 149–150.

k dispozici, důkazem autorovy nezměrné píle a oddanosti věci. On sám uzavírá, jakkoli zjevně ne v definitivní podobě,[45] pasáž Ad lectorem těmito slovy (fol. 5v rukopisu A 1.1): „Accipe proinde praesentem meam Moraviae historiam, amice lector, eamque eo gusta et candore volve atque saepius revolve, quo ego labore, studio et synceritate (sic) eandem pro gloria patriae et usu tuo scripsi. Et si quid in ea bonum, delectabile et jucundum inveneris, eodem in tui oblectationem et honorem patriae laeto perfruere animo.“

Kdo věnuje čas alespoň prolistování zachovaných částí *Dějin Moravy*, jistě potvrdí, že jejich autor vykonal ve své době na poli moravské historiografie dílo, které by si zasloužilo větší publicitu.

BIBLIOGRAFIE

Antonio Bonfini/Antonius de Bonfinis (1427 nebo 1434 – okolo 1502). 1543. *Rerum Ungaricarum decades I–IV*. (S. l.)

Id. 1690. *Rerum Ungaricarum decades I–IV*. Coloniae Agrippinae.

Id. 1744. *Rerum Hungaricarum decades quinque*. Posonii.

Bartoloměj Paprocký z Hlohol (1543?–1614). 1593. *Speculum inclyti Marchionatus Moraviae – Zrdcadlo slavného Margkrabství moravského*. Olomouc.

Bílek, J. 1988[2]. *Brněnské kostely.* Brno: Jihomoravské sdružení katolických kněží Pacem in terris.

Bohuslav Balbín. 1658. *Diva Turzanensis seu Historia originis et miraculorum … Mariae, cujus statua prope Brunam honoratur.* Olomucii.

Bolland, J. *Acta sanctorum, Martius II. tomus, IX. Martii, De sanctis episcopis Slavorum apostolis Cyrillo et Methodio Olomucii in Moravia commentarius praevius*, § IV, n. 31 (0018A).

d'Elvert, C. 1850. *Historische Literatur-Geschichte von Mähren und Österreichisch-Schlesien.* Brünn.

Id. 1854. *Geschichte des Bücher- und Steindruckes, des Buchhandels…, so wie Nachträge zur Geschichte der historischen Literatur in Mähren und Österreichisch-Schlesien.* Brünn.

Dudík, B. 1850. *Mährens Geschichtsquellen.* Brünn.

František Jan Beckovský (1658–1725). 1700. *Poselkyně starých příběhův českých I.* Praha (od nejstarších dob do roku 1526).

Id. 1877 a 1880. *Poselkyně starých příběhův českých II*, Praha (léta 1526–1715).

Geographia universalis, vetus et nova, complectens Claudii Ptolemaei … enarrationis libros VIII. Basileae, 1540.

Gerardus de Roo. 1592. *Annales rerum belli domique ab Austriacis Habspurgicae gentis principibus a Rudolpho Primo usque ad Carolum V. gestarum*. Oeniponti.

Jan Jiří Středovský (1679–1713). 1710. *Sacra Moraviae historia sive Vita ss. Cyrilli et Methudii… ex diversis historicorum… codicibus collecta*. Solisbaci.

Jan Skála/Iohannes Dubravius (1486?–1553). 1552. *Historia regni Bohemiae.* Francofurti (další vydání 1687 pod názvem *Historia Bohemica*).

Jireček, J. 1875. *Rukověť k dějinám literatury české I*. Praha: B. Tempský.

45 Poslední tři řádky Ad lectorem (fol. 5v) jsou přeškrtány, takže lze jen přibližně vysledovat jejich smysl: „Neupírej, čtenáři, autorovi, který snad už bude spát věčným spánkem, dlužné uznání – pracoval pro čest a slávu vlasti.“

JIŘÍ KRUGER (1608–1671). 1667–1676. *Sacri pulveres sacerrimae memoriae inclyti Regni Bohemiae Coronae et nobilium eiusdem pertinentiarum Moraviae et Silesiae…* (s Balbínovou účastí, netištěno).

M. LADISLAV DE ZDECHNO. *Liber de mania.* Archiv města Brna, Svatojakubská knihovna, rukopis č. 113/110, fol. 51va.

MARCIN KROMER/MARTINUS CROMERUS (1512–1589). *De origine et rebus gestis Polonorum libri XXX.* Basileae, 1555[1], rozšířené a upravené 1568[3].

MELCHIOR GOLDAST (1578–1635). 1627. *Commentarii de regni Bohemiae incorporatarumque provinciarum iuribus ac privilegiis*. Francofurti (2 různá vydání).

ID. 1719. *Commentarii de regni Bohemiae incorporatarumque provinciarum iuribus ac privilegiis cum animadversionibus Stranskii, Balbini aliorumque.* Francofurti.

PAVEL STRÁNSKÝ/PAULUS STRANSKIUS (konec 80. let 16. stol. – 1657). 1634. *Respublica Bohemiae*. Lugduni Batavorum.

ID. 1643[2]. *Respublica Bojema.* Lugduni Batavorum.

ID. 1713[3]. *Respublica Bojema.* Lugduni Batavorum.

WOLFGANGUS LAZIUS (1514–1565). 1557. *De gentium aliquot migrationibus, sedibus etc.* Basileae.

ZACHOVÁ, I. (ve spolupráci se S. PETREM). 1999. *Soupis sbírky rukopisů Antonína Bedřicha Mitrovského v Archivu města Brna.* Praha – Brno: AV ČR – AMB.

ZACHOVÁ, I. 2000 (2002). „Moravští historiografové v Mitrovského sbírce rukopisů v Archivu města Brna.“ *Brno v minulosti a dnes,* XV, 174–178.

RESÜMEE

Der vorliegende Aufsatz befasst sich mit dem fragmentarisch erhaltenen handschriftlichen Werk *Historia Moraviae* des Brünner Historikers und Vizerichters Dismas Joseph Ignaz Hoffer (1696–1747). In seinem handschriftlichen Nachlass, der (leider nicht vollkommen) im Stadtarchiv Brünn aufbewahrt wird, befindet sich eine Reihe von nie veröffentlichten Werken, die der Geschichte Mährens gewidmet sind. Unser Artikel erschliesst das umfangreichste davon, eine grosszügig konzipierte *Historia Moraviae* in sieben Büchern, worin ihr Verfasser die Geschichte Mährens von den ältesten Zeiten bis zur Regierung Karl des Sechsten zu schildern beabsichtigte. Anhand einiger Stichproben wird die Art und Weise illustriert, auf die Hoffer seine Arbeit auffasst, und es werden einige die Mission der hl. Cyrillus und Methodius in Grossmähren (mit der Episode der Diva Turzanensis) beschreibende Passagen zitiert. Hoffers Leistung auf dem Gebiet der mährischen Geschichtsschreibung bleibt leider fast vergessen, obwohl sie nicht ganz bedeutungslos ist.